

UNGARIA

REVISTĂ SOCIALĂ-ȘTIENȚIFICĂ-LITERARĂ.

Apare

afară de Iuliu, August)
o dată pe lună.

REDACTOR :

GRIGORIU MOLDOVAN.

Abonament:

Pe an 6 fl (14 franci)
Pe 1/2 de an 3 fl (7 fr)

GÂNSACUL.

(De Alexandru Endrödi).

Ileana: „Bună ziua, bade dragă!

Birăul: Să trăești, mândră Ileană!

Ileana: „Am se-ți spun o pără mare“.

Birăul: „Să-te aud, ce întâmplare“.

Ileana: „Fu așa, că n zori de ziuă

Când toate erau sub roaună

Mi-am scos găștele la câmp

La pășune după rînd,

Dar de-o dată dragul meu,

Vine drag de fiul tîu.

Birăul: Pân' aci n'ai zis nemică,
Poate cerca viorică.

Ileana: Ah! să știi că spusei ceva;

Nici poveste, căci acela

Îș luă de jos o piatră

Chiar spre mine o aruncară.

Birăul: Cum? Ce spui drăguța badii?

T'a lovit umerii mândrii,

Ori în cap, sau la inimă?

Las' că-și ia el a lui plată.

Ileana: Încă asta ar mai merge

De-ar fi dat numai în mine,

Dar î-mi omori gânsacul

Cel mai mândru în tot satul.

Birăul: Tyhii! Aceasta chiar nu-i
[glumă,

Acum ved de ce faci gură.

De el da numai în tine

Nu-i avea grija — zici — nime

Dar gânsacul, ăsta este

Pagubă ca din poveste!

Ce poțtești desdaunare

Pentru paguba ta mare?

Ileana: Nici că știi ce-ar fi a cere

Pentru o așa avere,

Pentru coada-i cea frumoasă

Evental de aur adă,

Pentru-a sale aripele

De aur doauă tăiere.

Pentru lăbuțele sale,

Doi snopi de aur să-mi vie,

Zece metri de pantlice

Pentru-a lui grumazi 'mi pice,

Eară glasu-i în putere

Trimbiță de aur cere.

Pentru capu-i svêlt și mândru

Un măr de aur, dar mândru,

Pentru ochi se-mi deie bade

Doauă mândre diamante.

Birăul: Știi drăguța ceri prea multe,
Mai bine îl duc la moarte.

Ileana: Du-1! dar de spânzurătoare
Fie-i rose înfloritoare;
Stilpii fie brațele mele;

Ear ca laț:
Al meu grumaz.

Trad. Ion C. Pop.

FĂNTÂNELE MIRACULOASE DIN PATRIA NOASTRĂ.

(Fine).

În părțile Szeremului sunt două fântâni vestite. Una o „Láz-kut“ (Fieber brunn) = fântâna-frigurilor, despre care medicii și naturalistii în adunarea mare din a. 1847 au enunțat, că e foarte avută în acid carbonic și alte sări; ca purgător de stomac și ud în multe cazuri vindecă chiar și fără intervenirea doctorului, din care cauză atât ca loc de vindecare, cât și ca loc de petrecere e cercetat de mulți oaspeți. Cealaltă e fântâna lui Ludovic Baden lângă Szlan-kame. Apa acesteia conține multă sare comună, glauberiană dar și alte specii din ajuns.¹⁾

După legenda fântânei de la Alibunari se zice că Ali-pașa ar fi pus mâna acolo pe o față frumoasă de român și poporul întru aducerea aminte ai acele nefericite au botezat fântâna respectivă cu numele lui Ali, (Alibunar = fântâna lui Ali). Tot astfel de legendă pot să circuleze și despre fântâna Cărbunari din Bihor și Cărbunar din ett. Timișului. În ett. Maramureș este „Borkut“ = (fântâna vinului) cam la 20 minute departe de Nemet-Mokra, care are apă multă și foarte asemenea atât la gust, cât și la compoziție cu cea de Parád. În Ajnácskő spun despre cea mai profundă fântână în care și sfledeul s'a rupt, că în anul 1887 a islucnit din ea apa la înălțimea unui plop cutremurând întreg ținutul din jurul acela și că aceasta după 2—3 zile ear s'a repețit.²⁾

În Ardeal o vână a Someșului cald poartă numele de »Fântâna-Someșului«; un isvor foarte abundent care isvorește din stâncea văroasă de pre țermurul sting

al Someșului; vărsând apă foarte multă. Apa limpede ca cristalul și rece ca gheața se adună la gura peșterii *Onciasa* în o afunzime mai mare, din care cauză numai cu greu poți intra în peștere, altcum destul de spațioasă.³⁾ În comitatul Cojocnei, în turnul sudic al ruinelor fortăreței din Kissebes, era o fântână poreclită „Kasza-kut“ = (fântâna-coasei) foarte afundă, cu aparate de ucis oameni.⁴⁾ Să pare aceasta fântână încă aceeași menire o fi avut-o ea și fântâna fortăreței Vées din ett. Murș-Turda despre care se zice că cine era aruncat în aceea, preste câteva minute îl vedeai înnotând în bucăți pre apa mureșului. În ett. Turda-Arieș crede poporul că în fântâna de la Bodza-fordulo 's ascunse averile lui Darius și că acelea în fiecare an la St.-George ard.⁴⁾ Tot aici se află valea „fântânei rece“ în care nu găsești nice pârâu nice isvor, numele ne spune însă că a fost oare când. Din „Száráz-kut“ a săcat apa de vr'o 10—15 ani, ear în fântâna „Salletromos-kut“ 's ascunși bani reii. După cum spun, în „Lenesés-kut“ au aruncat la a. 1848 clopotul satului Keresed, l'au și cercat în vremile mai recente dar înzedar. Pre vârful fântânei »Jordan« oare când a fost sat⁵⁾.

»Bodorkut«-ul din Marosvásárhely proprie e apeduct care da apa în patru rază, din partea sudică a fortăreței. Partea de sus e o galerie cu stilpi deschisă în a cărei acuperiș a fost așezat un automat musical care eraț mânat de apă

¹⁾ Erdély, 1895. 90—91.

²⁾ K. Nagy Sándor: Székelyföldön és az aludán, 1893. 25.

³⁾ Erdély 1893. 349.

⁴⁾ Jankó J. Torda-Aranyos 1893. 32—37.

¹⁾ Munkálatok VII. 190.

²⁾ Turisták Lapja 1891. 16.

și cânta mereu frumos, din care cauză fântâna a purtat oarecând numele de »zenélő« când însă măestrul care a făcut-o a ajuns în temniță și a orbit, a cerut atâta grație ca să-l mai lase odată să asculte muzica din fântână. L'au adus la aparat și el numai un cui a scos de acolo și de a-unei nu mai cântă muzica fântânii, ori câți meșteri s'au probat a o repara, nu le-a succes; așa ne spune K. Nagy Sándor.

Magyar Hirmondó scrie la a. 1781 că pre hotatul fortăreței de la Törnavá în o fântână îngrădită e astfel de apă, că oamenii ferb în ea curechiu cu care, fără de a folosi cât de puțină sare, ba moaie în ea cărnurile și le pun în fun nefiind trebuință să le mai sareze. Fântâna din ruina de la Rozsnyó o cred de 152 m. afundă:

Hasznos mulatságok tom. I. 1823. ne spun că cam la 4 mile de la Sibiu este o fântână din carea isvorește o apă negrie și tulbure care sare cam de un lat de mână în sus de cugeți că ferbe, deși e rece și nici când nu eșe din margini. Dacă ții din asupra ei foc, atunci apa ia foc și arde cu flacăra ca vinarsul la a cărei flacăra poți aprinde lemne și alte obiecte aprinzătoare. Dacă e aprinsă, apoi numai așa o poți stinge, dacă aruci în ea pământ. Gustul acesteia, ca a ori cărei apă sulfurică e acru, flacăra însă nu are miros. Dacă scoți apa din fântână nu mai arde; nu arde nice pământul luat depre margina fântânci. În ea nu e nice mușchiu nice alte corpuri. De bună seamă despre aceasta scrie și Rothen în »Memorabilia Europae« Ulm. 1749 că de la Sibiu în depărtare de 4 mile este o »fântână miraculoasă« a cărei apă e rece și totuși ferbă, sare în înălțimea unei urme și ardo ca vinarsul.

Pre virful Hargitai, pre păretele de trachit, a fântânei »Barátok kutja« o scris: »Éltető kut 187 $\frac{2}{3}$.« În ett. Treiseune aproape de Ikafalva este Sváb-hegy; în fața nordică a acostuia isbucneșto isvorul numit »Gágókut« despre care s'au zice că isvorește din sângole de gladiatori, din care cauză toți câți trec

pre acolo beau din ea, zicând că are putere întăritoare de sânge¹⁾. În partea de sus a fortăreței Bálványos, din ținutul Torja se află o fântână pardosită cu petrii frumoasă despre carea se zice că a fost de 300 stinjini de afundă, astăzi însă abia e de 1 stinjin: despre aceasta se zice că aici și-a ascuns cel din urmă rege uriaș lanțul cel de 300 metri de lung și care e păzit de un zăvod de căne mare.

Nu ne lipsesc nice din datele hidrografice mai vechi lucrurile legendare. Așa ceva e și despre răportul fântânelor veninoase care ni-l prezintă: »Hungar und Sibenburgische Chronica (Betruckt zu Zweybrücken 1663.«) Ce se ține — zice — fântânele stricătoare și ucizătoare, una dintre acele se află jos la dealul Sanata care cade spre Szepesség. Altele doauă mai vestite ca și asta se află în ett. Sáros. Cea dintâi ucide paserile, dacă beau din apa aceleia; ceste din urmă strică încă și vitelor, din care cauză ca să nu poată ajunge acele la aceea, s'acoperite cu spinii. Așa se vede, că această apă își are puterea stricăcioasă și ucizătoare de la o plantă veninoasă cu numele Aconitum, care pre acele locuri crește foarte mult și că are venin în ea, ne spune și Ovidiu când zice:

»Lurida terribiles nuscunt aconita novercae.« Căci apa după cum zice Plinius, e chiar cu aceeași natură ca și pământul, plantele, rădăcinile prin cari trece și se scurge. La fântâna, carea cade în hotarul Eperješului, încă e aceea împrejurare specială și de mare însemnătate, că când e luna plină apa din ea crește, când nu e plină scade; când e lună noaună atunci apa e cu totul secată.

Foarte mult i-a plăcut călătoreii francezi noé Adam Admond isvorul de apă caldă din insula Margarota de la Budapesta unde ferbe apa în un turn de a afunzime 30 picioare, unde apa artesiană are o căldură de 36 grade. Apa cade pre ne-cari ruine malerice sub cari se adună în formă de lac, de unde se

¹⁾ Orbán-Balázs: Székelyföld III. 97.

strecură în Dunăre. Numai fumul gros ce aruncă Vesuvul ne ar putea face o idee că ce vapori puternici aruncă isvorul artesian al insulei Margareta. Dar mai de două ori așa ferbinte o apa fântânei din »Városliget« 73°875°. Interesant e data ce ni-o prezintă I. H. Crautz despre isvorul de la Rodna, care nu numai oamenilor ci și rațelor și găștelor le face guși dacă o gustă¹⁾.

Fântână veninoasă numesc și isvorul de lângă biserica stluî Iván în Liptó, acest isvor care conține mult acid carbonic, nu e săpat de mână omenească ci fiindcă isvorând din o stâncă înaltă samănă mult fântânei, l'au numit "fântâna stluî Iván". Despre aceasta ni-se zice că²⁾ »nu conține nice un venin, căci moartea repentină a vitelor, cari au beut din aceasta, a cauzat'o gasurile hydrarghirice cari es în mare măsură și cari străbat cu mare iuteală în nările vitelor ce beau din acel isvor. Au nu se înbată mulți cari beu apa pyromontană pre ânima goală? aceasta nu o căusază altceva decât gazul de baie, ce l' conține aceea și care în isvorul st. Iván se află în abundență mai mare. Puteam deci vedea, că dacă aceasta apă o bem mai cu cumpăt, poate folosi morboșilor mai cu samă celor târi la natură; celor slabi și holtei, le folosește nevoilor interne și esterne dacă o beau cu cumpăt mestecată cu lapte.«

Magyar Hirmondó la pag. 345 ex 1780 ne spune că în Gyömrő etc. Pesta dacă după o secetă de 3-4 săptămâni, ploaună și adapă vitele din fântână, în decursul adăparei pier câte 6-7; azi însă în ziua a 17 a lunii rusaliilor au perit 27 bucăți. Aceasta nu voi a o crede un om bătrân cu numele St. Bogyoly, căci el a șezut mereu în Gomboly și mână și el boul acolo și acela încă peri. Aceasta a potut'o cauza acidul carbonic prea mult.

¹⁾ Gesundbrunnen dér Oest.-Ung. Monarchie Wien, 1777. 229.

²⁾ I. La Langue: A magyarországi vizekről és az azokkal való élés modjáról. Nagy-Károly, 1783. 53-54.

Anton Mocsáry de Boesar în opul său »Nemes Nograd vármegyének históriai, geographiai és statistikai ismeretése. 1826« la pag. 278. tom I. noserie: »In Sós-Hartyán este un atare isvor sărat și sănătos, că oamenii de aici când făceau pâne cu apă de aceasta, nu o sărau. Vitelo adăpató acolo se toceau și întâreau vezind cu ochii, din care cauză și coii din satele vecine au început a-și adăpa aici vitelo; dar mai târziu așa au aflat de bine înalta cameră că să l' îngrădească cu zid înalt de peatră și să l' pecetluească. E drept că în acest comitat a făcut în mai multe diete pași că să se elibere acest isvor barămi pre lângă o anumită taxă, dar înzedar, căci camera înaltă a săpat acolo o groapă, cercând după sare, dar până acum ostenelele și cheltuelole au fost zădarnice.«

Interesante lucruri găsim în notițele istorice ale lui Szamosközy despre fântâna fortăreței Fülék: »Mare minune era aceasta, că în mijlocul cetății era fântâna săpată din stâncă care avea apă de 35 stinjini de afundă, așa că nici vorbă nu era că aceea să sacce oare când. Dar îndată ce asezară fortăreața au început a scădea de și o grijeau mult, dând fiecărui om numai câte o oacă de apă pre fie care zi, până au ajuns la mal și acela încă l'au stors, căci nice vin nu era în oraș. Aceasta scădere de apă însuși Tounhausen așa și-a osplicat'o că în urma bubuiturilor și sguduiturilor celor multe (căci din fortăreață pușcau mereu) s'au astupat vinele de apă și așa nu a mai potut curge în fântână mai departe. Aceasta se pare și de acolo, că după aceasta scădere a apei când au voit a curăți fântâna, așa de tare a început a isvori, încât 3 zile și 3 nopti mereu au tot scos la apă dar nu le-a succedat o stoorce și așa a rămas lucrul întru atăta.«

Despre fântâna miraculoasă de la Szörény mai este și aceea credință, că în aceea se pot observa făclii arzând și dacă cutare fată să uită în ea în sară do crăciun, atunci își vede pre viitorul mire. După Mednyánszky întro ruinele mănăstirei din Pöstyén era o fântână

porcelită »fântâna fecioarei« acest nume de acolo l'a căpătat, căci în noaptea din spre st. Ștofán mergeau acolo fetele fecioare pro la mezul nopții și luau apă din ea, în ziua de Crăciun și să spălau cu aceea crezând că pre pragul bisericeii se vor întâlni cu viitoriul lor soț. Zîna care locuia în ruinele castelului Tököli din Késmárk, în fie care an în ziua de Rusalii vinea și mătura pre lângă »fântâna ungurească«. Numele și la primit aceasta de la studenții maghiari, între cari era lătită aceasta credință. După datina ungurească, — după notițiile episcopului Ipolyi — mireasa nu numai o treceau preste foc și apă, ci o duceau și la fântână ziua pre amiază la lumină de făclii. În noaptea de crăciun împlăta un cuțit de trei ori în marginea unei

fântâne și crede că zîna fântânei îi va da răspuns cu privire la viitoriul său. Fântâna săpată Vinorea va avea apă puturoasă. Udatul obicinuit la paști, numai atunci ajunge ceva, dacă duci fata la fântână, căci numai așa va fi isteță și iute.

Fr. Umlauft zice, că numele fântânei (Brunn) e cel mai des între numirile orografice și că în cele mai multe cazuri notează isvor, pre lângă care s'au așezat oamenii. După cultul fântânelor lătit așa de tare în Ungaria, nu putem da crezământ acestei aserțiuni cu privire la noi, cu atât mai virtos că nu e egal geniul tuturor națiunilor veșuitoare pre acest pământ. Apoi noi nu pre aparținem zicălei: „ubi bene, ibi patria!“.

Stefan Hanusz.

UNGHIA ÎN CREDINȚA POPORALĂ.

(DUPĂ ORIGINALUL DE HERMANN ANTAL.)

II.

Copilul morbos se curează tăindui de la fie care unghie, câte o bucată și mestecându-le cu balebă do mână, îl afumă¹⁾.

Pentru curarea celor anemici (săraci de sânge). Sași taie unghiile și părul morbosului, și le îngroapă sub o roză.

Contra idropiceii (boalei de apă) taie de la pacient câte o bucată de unghie de la toate degetele și legându-le în o răză le aruncă pre apă, zicând: »Te rog Cristoaso, du-mi cu tine morbul!«²⁾ Chiar aceasta manieră o folosese și țiganii cōrturari, numai cât ei leagă cărpa de coada unui pește, pre care eliberându-l în apă, zic: »Mergi și bea, dacă țisetol!« (Gia te pîia, cana tute trus hio³⁾).

¹⁾ Wlislöck, Volksgl. u. rel. Brauch d. Zig. pag. 83.

²⁾ Wlislöck, Volksgl. u. Volksbr. d. s. Sachsen 85 și 104.

³⁾ Wlislöck, Volksglauben u. rel. Br. d. Zig. pag. 177.

Intr'un manuscris al unui vechi scriitor germân. se amintește un remediu »foliositor« contra frigurilor, acesta constă din aceea, că tăind din toate unghiile pacientului: ele (unghiile) să leagă în spatele un i rac, care se eliberează în apă curgătoare⁴⁾.

Grecii și Românii foloseau contra frigurilor remediu următor: tăiau unghiile pacientului și le mestecau cu ceară, apoi le legau în secret pre ușa unui alt om; prin aceasta credeau că morbul trece la proprietarul ușii.⁵⁾

În Kalotaszeg au datină, că își taie — pre timpul sămănatului — unghiile și le mestecă prin sămăntă; cu ocaziunea sămănării zic acestea: »De-și nu sunt aici, nimenea să-ți strice ceva!« Prin aceasta cred că bucatelor nu va strica nice om, nice animal⁶⁾.

⁴⁾ „Am Urquet“, III. p. 198.

⁵⁾ Ruben S., Geschichte des Aberglaubens p. 142.

Tăindu-și cineva în ziua de anul nou unghia de la policarul mânei și a piciorului stâng și îngropându-le în pădure: va călca încă în acel an preste o comoară, mai ales dacă »fata păduroi« le va găsi acelea. Despre omul îmbogățit fără veste e obicei a zice prin Kalotaszeg, că la îmbogățit Fata Pădurei. Despre »făcătorii timpului«, adecă despre aceia cări pot produce ploaie, grindină, povoi, etc. zic, că să naște fortună (tămpetate) mare când unul din ei a aruncat în apă curgătoare vr'o unghie de om mort²⁾.

Conform credinței populare din Kalotaszeg cel ce se aliază cu diavolul, subscrie *contractul* nu cu peana ci cu unghia degetului cel stâng.

Căți inteligenți nu-și lasă unghia degetului mic să crească mare, dar fără ca să cugete la ceva superstițiune.

Intre singuraticile popoare din patriă e răspândită în genere credința, că cine poșede de la omul spânzurat barēm o bucată de unghie, acela va fi norocos în toate întreprinderile³⁾.

Intre Sasii ardeleni e în us că taie de la morți — înainte de înmormintare — unghiile și' le păstrează pre grinda principală, ori în alt. loc ascuns ca astfel »norocul casei să nu se piardă de odată cu mortul⁴⁾.

Polonii cred, că cine îngroapă unghiile omului mort în vr'un ughiu al casei, — acela aduce la casă morb și nenorocire⁵⁾.

Țigani corturari pregătesc din cleiul arborilor, — din cimiterie — deosebite figuri numite oameni morți (manusa mulengre), cari le folosesc la deosebite superstițiuni. Dacă d. e. e vorba că ceva fermecători s'au atins de animale, sfarmă un chip și'l dau animalelor respective în mâncare.

Dacă o fecioară voește a câștiga amorul unui anumit fecior, ea mai adauge lângă figura de om mort puțin păr, unghii și bale de a feciorului în care e amorisată și apoi dându-i formă de om: o botează pre numele amorezului. Pre lună plină îngroapă figura în crucea drumului, zicând: »Petre, Petre te iubesc! putrăzându-ți chipul alogi după mine ca cănele după căța!« (Petro, Petro tut camar! Caina tre mosura chernile hin, acar sar giuclo pal giucli, gulo tu mange paledgias.⁶⁾

Întro cântare de moarte a țiganilor. zice fata ce deplânge pre mumăsa: »Îți ieu păr și unghia, oh mamă, tu dulce! Eu îl dau lui (bărbatului) să-l mănânce, atunci nu mă va bate mai mult!...« (Me chidav tre bala te vunia, oh daiori, tu gule! Ada me dav lesche the chal, hoi mena marel.⁷⁾

Fata de ungur de prin Kalotaszeg va ști că iubește-o amorezul în chipul următor: găurește ambe capetele primului ou de la o găină neagră, și scoțând — prin suflare — conținutul lui, îl pune pre cuptor ca să se uște umezala din el. După aceea bagă în ou păr și unghia de a amorezului și-l îngroapă în mormântul unui copil nebotezat; după trei zile scoate și dacă găsește în el umezală: amorezul o iubește într'a devăr.

Feciorul polon amorizat înfige sub unghia degetului mijlociu un oșuț de liliac, cu care să culcă. Îndată i se preșintă lângă pat o diavoliță frumoasă, dar vai lui dacă o iubește; el trebuie să o bată pre aceea până când i va promite, că mai mult nu-l va visita. Dacă după aceasta va atinge amanta sa cu degetul arătător, ea îl va visita în toată noaptea.⁸⁾

Fata de român crede, că nu e bine să-și taie unghiile pre lună vechiă, pentru-că prin aceea își taie amorul față de

¹⁾ Wlilocki, A. d. Volksleben d. Magyaren pvg. 151.

²⁾ Wlilocki, Volksgl. u. Volksbr. d. Magyaren p. 62.

³⁾ C. f. Varga, A babonák-könyve p. 155.

⁴⁾ Schuller Gy. (d. h. p. 43.

⁵⁾ »Am Urquel« III. p. 52.

⁶⁾ Wlilocki, Volksgl. u. rel. Brauch d. Zig p. 103.

⁷⁾ U. o. p. 98.

⁸⁾ »Am Urquel« III. pag. 32.

amant. In genore nu-i iertat a tăia unghiile la lună vechiă, pentru-că nu capoți bani până ce se umple luna. Prin comitatul Bistrița-Năsăud muierea română, care are multă scurgere de sânge, își crește cu intențiune unghia degetului inelar de la mâna stângă, pre care găurindu-o cu acul trage prin ea un fir de mătăasă roșie și o innoadă.

Acest fir îl poartă la unghiă din lună plină până în lună vechiă, când apoi îl acăță pre un trandafir.

In genere să poate afirma de credință poporală dominantă, că omul care își taie unghiile trebuie să fie de tot precaut față de păstrarea lor ca așa să nu cadă în mâinile fermecătorilor, a spiritelor necurate, sau în mâinile altor oameni răi,

O fabulă cercheză ne istorisește acestea :

»Un cerchez călărind sara târziu cătră casă, de odată se pominește la spate cu o zină călărind, pērul și frumseța zinei a privit'o îndelungat. S'a scos fără veste pumnalul și prinzēnd zina de mână i-a tăiet o bucată de unghie punându-o în buzuaar. Din acest moment zina nu l'a mai părăsit. Când el mergea de acasă pre ea o închidea în o cadă de apă; de aci apoi ea începea a cânta de tot frumos și jalnic. Odată lingușindu-se cătră el, acesta de milă i-a redat unghia și cu aceasta și libertatea¹⁾.

In comuna română Lámkerék de lângă Alba-Iulia (Belgrád, Alba Carolina) să istorisește despre un oare care român, care înșălând la sine pre diabol, i-a promis pre un anumit timp muierea sa foarte frumoasă. Diabolul sedus fiind tot de frumseța aceleia, s'a jăsat să-i taie o unghie de la picior. Românul îndată a băgat unghia în bibliie, de unde diabolul n'a mai potut'o scoate pentru-că când să apropia de ea, îl ardea insuportabil. Diabolul acuma a trebuit să sērvcească pre român după plac, prin ce omul a devenit de tot bogat în acelea părți. Odată fiind el beat, l'a rogat dia-

volul să-i arate barēm odată unghia, care doară nu s'ar fi prăpădit! Românul rinzind s'a dus la bibliă și a scos unghia; numai atâta a așteptat diabolul, s'a repezit asupra lui și i-a luat'o. Ducându-se de la român, l'a dus și pre dînsul dinpreună cu muiere și cu toată bogăția. Că unde l'a dus și ce a făcut cu ei nu se știe până în ziua de astăzi. Destul că casa românului a rămas pustie, reinându-se de sine . . .

În patria noastră e respândită credința, că unghiile copiilor sugători nu e iertat să se taie, ei numal să le roadă mamele lor dacă voesc că aceia să nu devină tâlhari și vagabunzi. In Abauj înfrică copilul ce își roade unghiile cu aceea, că mâinile i să vor preface picioare de iepure. Unghiile nu-i iertat a se tăie în zilele cu „7“, pentru-că să despoie pielea de pre lângă ele.

O dată străvechiă ne arată aceea credință a Țiganilor peregrioi (prin com. B.-Năsăud burcași), că cine nu-și arde unghiile și pērul tăiat până când trăiește, acela după moarte trebuie să le adune la olaltă cu mare trudă pentru-că altcum nu va avea odihnă în cealaltă lume. Ca consingēnii să nu fie conturbați prin desele presentări a lui, e bine să-i ude mormēntul — pe lună noauă timp de șapte zile — cu apă adunată din canalul de ploaie al bisericei. Prin aceasta i se câștigă odihnă și loc în cealaltă lume²⁾.

Evreilor încă nu le este iertat a arunca unghiile tăiate. Aceasta o oprește strict Talmudul, mai ales din motivul că »cu unghiile aruncate să nu se deie anză la farmece.³⁾

Cine-ș aruncă unghiile, își periclitează viața și: »cine le aruncă e păcătos, cine le îngroapă o adevērat, ear cine le arde e blând.⁴⁾ Unghiile își pierd din puterea fermecătoare numai când cu ele de odată se taie și altă parte din corp

²⁾ W. islocki, Vom wandernden Zigeunervolk p. 305.

³⁾ Moūd Caton f. 18, Kethuboth f. 76, Gittin f. 70.

⁴⁾ Niddah f. 17.

¹⁾ Lrd. Laistner, Rätsel der Sphinx I. p. 301.

asa d. e. o bucată de carne, piele etc.²⁾ Vulgul evreesc mai crede, că cel-ce nu-și îngroapă unghiile, după moarte trebuie să le stringă cu mare trudă. Mulți evrei după tăierea unghiilor creapă cu cuțitul un lemn, ca așa unghiile să nu poată avea putere fermecătoare.³⁾

Intre ceremoniile mortuale a le Indianilor de astăzi găsim în opul mai nou a lui Bastian o analogie remarcabilă. anume: ei adună toate rămășițele mortului și roagă pre spiritele numite Sangiang ca să adune tot părul, unghiile și alte părți a-le corpului pierdute de mort în viață și din toate acelea să-i mijlocască Liau, Crahangul, adecă deșteptare pentru viața nouă. Precum se vede din acestea, ei să năsuiesc a preveni toate greutățile reînvierei morților.

Tot la Bastian (Wie das Volk denkt 1892. pag. 129) mai găsim: »ca reliquii lângă oasă și oșcioare rămân și perii; preste cari e clădită pagoda Shwedagongului, — așa și unghiile, cari s'au depus în capela Libussa, ca să întârzie sfârșitul lumii; tot astfel prin aceea: că unghiile fie cărui mort trebuie tăiate înainte de înmormântare sau de ardere (vezi Grimm) pentru că „infrișosatul șerpe“ uriaș Iormungandr, împins de mânie să înalță din apă pre uscat. lupul Terris să eliberează, naiă Naglfar pregătită din unghiile morților începe a pluti«, dacă capul ghioagei (vezi Windishmann) sau cometul (Bundeheș) Muspar va cădea pre pământ contra Niflului produs din schinteile focului lui Muspelheim. »Unghiile să se pună bine, ca să le mănec paserea numită Asozustac,« pentru că altecum Devei și fermecătorii fac năcaz: »In țara Savabilor fermecă cu apă în care mestecă unghii (vezi Wuttke) din contră unghiile de la mânilor și picioarele mortului (înainte de al pune în coșă) trebuie tăiate.«

Jidovii ardeleni adună unghiile tăiate în o hârtie, și pun apoi între ele 3 bucăți de așchii tăiate din un lemn cu cuțitul sau cu foarfecile cu cari s'au

tăiat unghiile, în urmă le ard. Bucățile de așchii le pun din motivul, ca ele să le fie martori la reînvierea morților când adecă vor fi întrebați: „ce ați făcut cu cele zece unghii?“; așchii vor fasona adăverat, cum că unghiile au fost totdeauna arse.

Mânilor după tăierea unghiilor trebuie udate cu apă din o cană nevinovată. Aceasta o fac și Parsicii, a căror dătină față de unghie se potrivește în multe privințe cu a Jidovilor, precum vom vedea mai jos. Jidovilor le impune legea, ca să-și taie unghiile în presara Sabathului adecă Vineri sara; aceasta din motivul, că unghiile încep a crește din ziua a treia, și așa tăindu-și unghiile Joia, ele ar începe a crește Sâmbăta. prin ce s'ar conturba odihna Sabathului²⁾.

Creștinii chiar și la noi, apoi în Tirol, în Silesia și Saxonia încă își taie unghiile Vinerea, ca așa să fie scutiți de dorerea de dinți. Rabbi Jehuda oprește tăierea unghiilor la lună nouă, apoi Jidovul drept credincios nu le taie de la mână cu de la picioare de odată³⁾.

Muierilor le recomandă legea⁴⁾ să-și taie unghiile în presara scaldei mikveh ce o ieu după scurgerea lunară, și să mestece în ele și câteva fire de păr de pre cap, — apoi să le scundă unde nu umblă oameni. Prin aceasta aduc oare care jertfă spiritelor necurate⁵⁾.

Pre a astfel de opiniune se bazază și talmudul⁶⁾, când recomandă unei muieri mușcată de șerpe, că să arunce în gaura aceluia câteva fire de păr și câteva bucăți de unghie.

Legea dofige jidovilor și ordinea în care trebuie tăiate unghile, așa d. e. la mâna stângă se taie întâi la degetul al 4, 2, 5, 3, 1, — la dreapta: 2, 4, 1, 3, 5⁷⁾. Jidovii ardeleni nu fac însă deosebire între mâni, ei ei observă numai

²⁾ Rubin id. k. p. 143.

³⁾ A o. pag. 143.

⁴⁾ Sohar.

⁵⁾ Rubin id. h. pag. 143.

⁶⁾ Sâbbath pagina 110.

⁷⁾ Sulchan arneh, tomul I. capitl. 260.

ordinea degetelor așa taie, mai întâi policarul, micul, arătătorul și inelarul (așa dară taie sărind câte unul 1. 3. 5. 2. 4.)

Zendavesta (legea religioasă). Parsiilor proserie tăierea unghiilor în ordinea următoare: întâi inelarul, apoi mijlociul și policarul, — celelalte două se pot tăia după plac.

Cele mai multe popoare din evul vechiu, cu deosebire Parsicii au considerat unghiile de un co neorganic crescute din carne, și ca atare le au ținut de reședința spiritelor necurate. Parsicii aderenții lui Zoroaster au ținut de rău și necurat toate lucrurile experimentale, fie acelea fluide ori solide, cari le au și atribuit lui Ahriman. Conform Zendavestei, Parsicii susțineau că spiritele ne-

curate etc., să întrețin mai mult în părul și în unghiile notăiate; din acest motiv ei cu ocașiunea tunderii și tăierii unghiilor ziceau o rugăciune de curățenie. (Rubin id. h. pagina 141.) Fiindcă ei considerau unghiile de un co necurat așa dară când le tăiau le îngropa în pământ sau le uneau sub o piatră grea, crezând că prin aceasta nu pot ajunge în posesiunea farmecătorilor.

Tot din acest incident Estinii de astăzi încă ascund cu atențiune unghiile tăiate. În vechea poezie a Estilor în Kalevipoeg, ne vine înaintea acest loc: „pălăria e pregătită din vârful unghiilor”, adică ei cred, că diavolul adună unghiile tăiate și își pregătește din ele pălărie fermecătoare.

V. Rebrean.

BATROCHOMYOMACHIA LUI HOMERUS.

(Urmare și fine.)

126.

Szo mesztekát lá olalte
Soaretsi ku brástile
Szo tejá merá ku balte
Pe kimpulung szinzsele
Zák vetomátz ku moartzi
Reszepitz pe kimp ká portsi
Ká znopti lá szetsere.

127.

Kirtzile soaretsilor szpun
Tiperite din szibij.
Numeri mortzilor il pun
A Brastilor la opt mnij
Dintre jej nitso do szuto
N'o murit si nusz pterdute
Ase ó foszt de vonits.

128.

Dár Brástile pe jej o risz
Zikind ke n'o nimerit
Novollistile lor o szkrisz
Ke din soaretsi ó perit
Zetso mnij, si a Brastilor

Summa szpun pe szufletulor.
Nu ó foszt numsi o mnie.

129.

Szoszire si Rodepiele
Ku niste oaste din zszoz
Si szpäriäre brastele
Fiind om kám inimosz
Intsepure á le puská
Ale tejá a le muská
Tomna ka un Leo turbat.

130.

N'o avut soaretsi vonik
Generál ká á hésztá
Máj táre si máj puternik
Si ku dráku fátze ár sztá
Brástile kit l'ó okiát
Ká de Dráku sz'o szpäriát
Fuge toate ketre Lák.

131.

Dáre kopilu mársuluj
Káláre szo álorgát

Ketre czeremuro lákuluj
 Ku zsuremunt szo legát
 Ke nu le máj lász in ápe
 Le trázse pe rind in tzápe
 Nu máj lásze nitsi una.

132.

Ar fi si fákut Hohóru
 Pe kum o zisz ku szilá
 Dáre sz'ontorsz Jupiteru
 Ketre Broaste ku mnilá
 Sz'in tartse ketre Dumnezej
 Greire ásá ketre jej
 Ku gurile keszkáte.

133.

Szotzilor! ászta nuij gluma
 Tot mninune sze dutse
 Blesztemátu alá umblá
 Brastele sze l'imbutse
 Del' Drákuluj dináure
 Dáke l'am vezt m'im' tremure
 Si ákumá mátzele.

134.

Mars fätumn'ó! Te szkoboare
 Máj ásute Brastele
 Vo doj soarets maj oboare
 Fätz pománá ku jele
 Gure Pállas! ku o kále
 Szkoboare si tu lá vále
 J Inzsordátzi ku trábe.

135.

Toate kásze intsepure
 A' murmurá s'á szuna
 Jertetsune is tserure
 Ziszere ku totzi: bá!
 Sze szkoale Mársul din tije
 Si ku máre ominie
 Greire pintru totzi.

136.

Ó Táte! nits jo, nits Pállas
 Putem á csi ázsutá.
 Ij greo: máj bine sze no lás
 Do po szusz á ni ujtá;
 Sze ne szkoborim bater totz

Dumnezei, si tot nu potz
 Rozbi-ku Rogyeptolo.

137.

Sze no grisim ominia.
 Szel jertem si Drákuluj
 Szo nuj zgiderim munia
 Cseluj blesztemátuluj
 Poate tu neltzáte Táto
 Szel' treznesti d'in szusz ó dáte
 Szel' máj szpárij ó tzire.

138.

Bine! ku totzi sztrigáre
 Nuj szkobare nits unu
 Dare pe Tátel rugáre
 Szel kaute de tunu
 Si szkaszero unu Vrésmás
 D'in buzdunáru de nadrázs
 Káre ó foszt máj máre.

139.

Dáre find pre máre tzernit
 Din buzdunár kit l'ó szkosz
 Ó fulzserát si ó treznit
 Durduire pe din zsosz;
 Dumnezei ó amortzit
 Ku totzi, si o ametzit
 Sze ápukáre de nász.

140.

Ales Dumnezeitselje
 Kit ó vezt mnirátsuna
 Szo ászkunsz ku kátrintzelo
 Obrázu s' de rusiná
 Ká lá noj in Beszerike
 De rusine si de frike
 Fák si ásztozi fetele.

141.

Soaretsi tot si Brastele
 O lemmit szo szperiat
 Dáre Dráku Rodeptele
 Máj táre szo muniát
 Lukro táje barbatesto
 La bráste si szokotesto
 Sze le ptárze szemüntzá.

142.

Arfi si sztinsz jel Brastele
 Drekoju de totuluj,

Dare szo fákut de jele
 Járe mníl · Domnuluj
 Trin:ászere vetsinimá
 Soaretsilor mărzsiniimá
 Mokenimá touluj.

143.

Uumble kozftis si underept
 Ku doj opt opt pticoare
 Ku ósz in spáte si ptept
 Lá nász ku`kuisare
 Pe lábele din náinte
 Undiile ászkutzite
 Ao tomná ká forfetsi.

144.

Ku brastele intr'ó kásze
 Intr'un lók sze herenezsk
 Beo si munke lá ó másze
 Pre bine sze neráveszk ;
 Sz'int tar'lenis ká niste Dráts
 Pe á hesztá ij táme Ráts
 Lexiconu rumuneszk.

145.

J'ó si teját jéj kodele
 Bdetzilor Soaretsilor
 Uretile si labele
 Ku vurvu forfetsilor
 Szo si szpäriat szerátsi
 J'ó bátut si teját Rátsi
 Tomna pune la gaur.

146.

Káji frumoszá szoareluj

Pitsarelo s'ó udát.
 In ápá oceanuluj
 Lá hodine szo si dát
 Venind napt' intunokáre
 Si á tuntsá sze leszáre
 De verszatu szinzseluj

147.

Brastole ku máre Fále
 Si szetule plekáre
 Ki kit un soarets in fale
 Tot tzipiud ketre kásze
 Venire si broszkójile
 Sze's máj sztimpere falele
 Ku kite un Kápitán.

148.

Pe Toxártu Kráju Bukur
 Il' ditzi fere voje
 Radeptele sze bág in gaur
 De voje de nevoje
 La kreászá kind o fie
 Sze ászkunde pe szupt ije
 De gurá bárbátuluj.

149.

Si jó mnám gätát Tábáku
 Nám de unde máj bágá
 Si skriitoru szeráku
 Nu sti d'unde kistigá:
 Ke stitz Domniile voaszte
 Nuj lukráte nits ó kaszte
 In Pindu esel Rumuneszk.

Konez Józsi.

DESPRE ESPOȘIȚIA MILENARĂ.

1. Cele mai frumoase ținuturi din Ungaria.

Esposiția milenară face sigur un serviciu mare și provinciei atunci, când arată strășinilor, cari fără îndoeală vor veni cu miile la noi, cele mai frumoase ținuturi ale țării, locurile de cură și distragere. Ținuturile muntoase romantice vor varia cu pășunile mari și pompoase ale

Alföldului, cu ținutele Balatonului. Toate aceste le vom vedea în diferite moduri, dar tot-dea-una în deplină frumusețe. Vor fi chipuri stercoscopice. Aparato rotitoare cari vor prezenta privitorului 40—50 chipuri din cutare ținut, edificii, lucruri de escursiuni, puncte mai frumoase, ținuturi în colorii. Scaldole locurile de petrecere și escursiune vor fi espuse în alt

loc în o chilie separată în mod plastic. Toate locurile mai frumoase vor fi aici adunate și prezentate în modul cel mai fidel.

2. Lumea de pre fundul mării.

Aceasta va fi un lucru minunat al expoziției. Din un antișambru mic privitorul ajunge în un ambit ca o peștere sub pământ unde dă de stânci, stilpi, stalactiti, în o lumină mistică, în o temperatură recoroasă și umedă. Par că umbra pre fundul mării; de toate părțile o încunjurat de pereți groși de sticlă prin cari vede o lume minunată, ne mai văzută; panoramă minunată care ne prezintă fidel „fundul mării.” Viața cea mai variată o aflăm aici. Ici pește în forme bizare, colo polipi cu corpul lor moale pururea în mișcare, meleci, tevice, rose marine cari cuprind mai tot fundul mării cu brațele lor și la o singură sguđitură ear și adună brațele roșietee. Ca iluziunea să fie deplină departe în fund o cycloramă va servi, ca continuare acestora cu figuri mișcătoare reflexe. Sfăr-măturile unei corabie cufundată vor redica efectul acestora, pre lângă cari vor înota peștii și medusele; locuitorii mării în eșemplare naturale.

3. Industria de casă maghiară.

Menirea cea mai de căpetenie a expoziției va fi a face cunoscut pre poporul maghiar cu lumea străină. Poporul maghiar în întreaga sa ființă. Casa, șura, grașdul, portul, traiul, datinele, moravurile și lucrul mânilor sale. Spre acest scop va servi satul expoziției, cu cele 50 de case și preste 100 de supraedificate. Acum amintesc numai un edificiu mare acestui sat în care va fi prezentată „industria maghiară casnică” Edificiul, va fi o copie fidelă a casei orașului, Pojon. Industriași din Pojon o redică chiar așa cum e cea originală. Expoziția în ea se împarte în patru părți, anume:

- a). Torsuri și țesături;
- b). Impletituri din pac, rogojină, nuele.

c). Olărit.

d). Lemnărit.

În fie care despărțământ nu se vor espune numai obiectelo gata, ci tot odată statistica, că câți oameni se ocupă cu aceea specialitate, câți bărbați, femei, copii, cât face productul anual și câtă suma obținută. Afară de aceasta vor arăta figuri în mărime naturală, modul pregătirei. Așa d. e. în despărțământul olăritului va fi o casă făcută din țigle în care o figură de ceară imitată cum să cade fabrică oale și tăiere. Alta grupă ne arată cum femeia și copiii pregătesc lutul, al treilea așază oalele gata. — În despărțământul țesăturilor vom afla nevasta din Torontal cu tapetele și „statevele” sale, muierea din B.-Hunyad cu lucrul »Kalotaszegi» precum și cele cu „cipca”. — În despărțământul impletitului vom vedea o familie dorogmească începând acolo unde copii adună nuele continuând toate procedurile până avem la mână »coșarca» gata. Tot așa vom vedea și pre pălăriarul din Hajdu-nánás etc. Aceste figuri în mărime naturală vor fi înbrăcate în portul acelu ținut, vesmintele și unelte de lipsă le-au și transportat la Budapesta.

Apel

pentru participarea la expoziția interminală aranjând din lucrurile sodalilor, ajutoarelor și lucrătorilor.

Scopul expoziției milinară, este a arăta starea spirituală și economică a Ungariei.

Având acest scop în vedere, programa expoziției cuprinde în cercul său toate ramele lucrării naționale, dar preferestă mai cu samă toate speciile de industrie din patrie.

Nimic o mai natural ca aceea, că expoziția lucrătorilor, ajutoarelor și sodalilor industriași trebuie să ocupe un loc corespuzător în cercul industriei din patrie, în care se ajungă la valoare emularea acelor indivizi acărora istețiuo și gust, diligență și sirguință este tributul infloririi ce o așteptăm de la industria din patrie! Dar și aceea are să dove-

dească espoziția aceasta, că ce progres au făcut acești asistați inevitabili ai industriei în decurs de zece ani.

Esopoziția planisată sodalilor va avea mare însemnătate nu numai din punct de vedere al perfecțiunii esopoziției din a. 1896, ci mai cu samă din punct de vedere al emulării. ce va produce aceasta între espunători fiind chemată a ne da deslușire despre vitalitatea acestui ram.

Mare pond puncul deei pentru esopoziția aceasta și chiar pentru aceea ne îndreptăm cu încredere către toți aceia, fără a căror conlucrare ar fi imposibil a alcătui aceasta esopoziție, ca să binevoiască a și realiza influința în cercul competent, în o atare direcțiune, ca aceasta esopoziție să corespundă așteptărilor noastre nu numai cantitative ci și calitative; să îndemne și sprijinească pro aceia, cari în urma capacității lor sunt îndreptățiți a lua parte la espusetiune.

Acești factori sunt comisiunile locale și cercuali, camerele comerciale și de industrie, corporațiunile și reuniunile industriașilor, apoi reuniunile maghiare din străinătate, căci și sodalii din străinătate, cari sunt fii ai patriei noastre pot lua parte la această esopoziție.

Mare problemă cade în sarcina comisiunilor cercuale cari vor avea a lua dispusetiunile necesare nu numai întru controlarea esecutării acestor lucrări, ci și întru prevederea singuraticelor cu înstrucțiunile de lipsă, adunarea coalelor de însinuare și espedarea la adresa esopoziției.

Decisiunile luate cu privire la par-

ticiparea la esopoziție să află altcum înșirate în regulamentul anexat la coalele de însinuare; totuși amintim și la acest loc, că:

1), fie care însinuant poate însinua numai lucruri cari aparțin specialității sale și pre cari le-a pregătit el;

2), tēmpul de însinuare e la 31 Ianuar 1896;

3), coala de însinuare umplută în 2 esemplare e a să da la mâna acelei comisiune cercuală, prē a cărei teritor să află respectivul; cei ce locuiesc în străinătate sau prin reuniunea maghiară de acolo, sau de-a-dreptul la adresa direcțiunii;

5), aceasta esopoziție interimală ține 15 Iuliu 1896 până în 15 August 1896,

5), obiectele primite sunt a să trimitte franco la adresa direcțiunii până la 1 Iuliu 1896, direcțiunea să va îngriji de docarea și retrimiteră grațuită a acelora;

6), espunători vor fi distinși cu premii de aur și argint, diplome de recunoștință și comme morale.

După espunerea acestora ne luăm libertate a vă ruga, că întru aranjarea acestei esopozițiune interimală să binevoiti a lua parte cu zēl patriotic mișcând totul, ca acest grup al esopoziției milenară se fie reprezentat cât mai strălucit.

Coalele de însinuare să acud.
Budapesta, la 19 Novembre 1895.

Schmidt m. p.
consil. minist. directorul
espozițiunei.

DIN CARTEA VILHELMINEI.

(De Géza Gárdonyi).

Cum stau și mă uit în față-ți
Ca ș'o umbră-mi vine un gând
Că eara va veni eară-și,
Vilma An erul meu blând.

Și cu vëlui sēu de ghiață
Va strica tot, cea zîdit
Primăvara cea frumoasă
Tot, ce-i verde și 'n florit.

Cum gândind mă uit în față-ți
I-mi mai vine și alt gând,
Că ochii tăi mândri vineți
Ce privesc așa de blând,

Nu preste prea multă vreme
Vor privi la pèrul meu
Ce va fi alb cum se vede
Impreună cu al tfeu.

Atunci și voi zice earăși
„Vilmă dragă, ca și acum
„Mâna ta, în a mea totu-și
„Va avea locul său bun.“

Și vorbind în fericire
Despre tîmpul ce-a trecut
Vom trăi tot în iubire
Cap cărunt cu cap cărunt.

Trad. I. C. Pop.

UNGARIA.

[Magyar-Román Szemle].

Cu ziua de prima Ianuarie a. 1896 revista noastră intră în al V-lea an al existenței sale. Am luat rolul aceluia picur de apă, care purcezînd în aceeaș direcțiune și-a știut săpa cu tîmpul cale chiar și prin stîncea puternică. Scopul nostru este: a găuri acel pîrete gros de piatră, care se rîdică între maghiari și români avisați ambii la viață și amiciție împrumutată, cu ajutorul ideilor și patriotismului nostru nepătât, publicînd lucruri ce ne servesc spre cunoașterea reciprocă și sădirea sămințelor iubirei adevărate.

Conform acestei devisă, revista noastră a publicat în *partea română* opuri și biografii de a-le oamenilor renumiți pre terenul științific și literar maghiar cum sunt:

Arany János, Aszalay József, Asbóth Otto, Baross Gábor, Bérczy Károly, Beöthy Zsolt, Barthalus István, Bajza József, Csokonai Vitéz Mihály, Csiky Gergely, Czuczor Gergely, Dorfler Stefánia, de Gerando Antonia, Br. Eötvös József, Endrödi Sándor, Gyulai Pál, Hanusz István, Herczeg Ferencz, Hermann Antal, Hunfalvy Pál, Jókai Mór, Jósika Miklós, Jesszenszky Sándor dr., Kazinczy Ferencz, Kemény Zsigmond br., Kisfaludy Károly, Kossuth Lajos, Kun Géza gr., László főherceg, Lévy József, Márki Al. dr.,

Mikszáth Kálmán, Petöfi Sándor, Pecz Gedeon dr., Póor Antal, Pósa Lajos, Révay Mihály, Szádeczky Lajos dr., Szinyei József dr., Széchy Károly dr. Széchné Lorencz Józsefin, Széchenyi István gr., Szamosy János dr., Tóth Kálmán Tompa Mihály, Virág Benedek, Vörösmarthy Mihály, Venczel Gusztáv, Wertner Mór dr., Gárdonyi Géza.

Am tractat literatura, cultura maghiară, momente mai însemnate din viața culturală, eveneminte actuale mai de valoare din viața poporului maghiar ca românii să nu fie neorientați cu lucrurile ce se petrec în patriă.

În *partea maghiară* a revistei, ne-am nesusit a comunica istoria, datinele, moravurile, literatura și intituțiunile culturale ale poporului român. Am publicat părți din poezii și uoveliștii mai renumiți români.

Intru esecutarea acestei probleme dintre scriitorii noștri mai cu samă ne-au sprijinit cu succes:

Dr. George Alexi, dr. Dengi János, Kóos Ferencz, Lukács György, Márki Sándor dr., Victor Mureșan, Nicolau Putnoky, Széchy Károly dr.

Comunic la acest loc și catalogul aceluia mic grup de scriitori români cari au dat mâna de ajutor „*Ungariei*“ în calea sa de până acum:

Dr. Gheorghè. Alexi, Nicolau Almăşan, Ion Barbu, Florea Bozgan, N. Burdolean, A. Bucur, Dumitru Guga, A. Horvath, Victor Mureşan, Traian Moldovan, Nicolau Oltean, Gheorghè Oancea, I. C. Pop, Ionu Popu, Adalbert Pituc, Gheorghè Raiu, Vasile Rebreanu, Ion Raţ, Grigore Teodor, Aurel Turcu. Un grup mic, modest, dar din an în an sporşte.

Directiva şi pre viitor nu ni-să va schimba, ţintind ştrictie cătră scopul şi ţinta noastră care e — după firma noastră convingere — unică bună pentru poporul român.

Nu voim venite, câştiguri. La tot casul avem lipsă de sprijinul publicului

fără care întreprinderea noastră nu poate subsista. Cine e convins de însemnătatea nezuinţelor noastre, isprjincască-no ca revista să se poată spori şi în ce priveşte estensiunea.

Apare în fie care lună în 3 coale mari de tipariu cu ivélitoare.

Preţul de abonament e :

pre un an 6 fl.

pre 1/2 an 3 fl.

Banii sunt de a-să adresa la „Editura Ungariei“ (Kolozsvár, Külmonostor-uteza 13).

Cluşiu, Decembre 1895.

Dr. Grigoriu Moldovan.

redact., proprietarul şi editorul „Ungariei“
şi a supl. „Magyar-Román Szemle“.

BURUENILE VENINOASE.

De câte ori nu avem prilej să vedem vitele umilindu-se, bolnăvindu-se, ba chiar şi prăpădindu-se din cauză, că au mâncat cutare sau cutare buruiiană veninoasă şi otrăvitoare; de câte ori nu vedem, că chiar unii din plugari neştiind, le dau asemenea burueni de mâncare. De aceea am crezut, că va fi bine să atragem luarea aminte, a plugarilor noştri asupra celor mai însemnate burueni veninoase şi otrăvitoare,

Înre buruenile veninoase cele mai însemnate este :

Laurul tûlbărei (*Datura stramonium*), plantă din familia solaneeilor, care se mai numeşte şi ciunăfaiă, ciuna feţii, iarba dracului şi măr spinos.

Laurul a fost adus din India de cătră Ţigani, pentru florile lui albe, din cari mai târziu să fac şi nişte fructe ca merele cu ghimpi; ei întrebuiţau să mântă din fructele acele, ca medicină pentru înflătura rîmătorilor la grumazi, de aceea le mai zice po multe locuri până astăzi şi porci.

Laurul a fost eunosent din tîmpu-

rile cele mai vechi; din sãmânţa lui pregăteau Indienele, Egiptonele şi Persienele un fel ee beaură de dragoste, prin care ametau şi nebuniau pre aceia, cari le cercetau şi se îndrăgosteau în ele. Chiar şi astăzi se mai întrebuiţază de cătră unele babe, pentru a face de dragoste, sau alte descântece băbeşti.

Toate părţile laurului sunt atât de veninoase, în cât şi numai pusă pe pelepote să producă aprinderea şi umflarea ei. Doctorii întrebuiţază sãmânţa lui în medicină. Vitele miroasă din depărtare laurul şi se feresc de el. De aceea şi omul trebuie să-l cunoască şi să se ferească de el, sau mai bine unde-l vede să-l taie şi să-l stîrpească, căci cu deosebire copii au răul obiceiului de a se juca cu florile şi fructele lui, pre cari le bagă de multe ori chiar şi în gură; ei creşte nesămănat de nimeni, pri ziduri părăsite şi gunoale.

Iarba codrului, mătrăguna sau ci-reasa lupului (*Atropa belladonna*), plantă tot din familia solaneeilor, care do ascemenea este foarte veninoasă; ea creşte

prin codri și păduri umbroasă și să întrebuințază și ca medicină la unele boale.

Cucuta mică sau petrinjeii cânelui (*Eethusa cinapium*), apoi cucută înveniată (*Cicuta vrrosa*), și cucuta gănuoasă sau pătată (*Comum maculatum*) încă sunt plante foarte veninoasă, dar plugarii noștri nu le prea bagă în samă și în loc se te taie și să le arunce pre garduri, sau într'alt loc, le cosesc de multe ori și așa verzi le dau la vite, cari fiind flămânde nu le prea aleg, ci umăncând lacom, după care mâncare li-să umflă limba sau alte părți din lăuntru, în cât pot chiar să se prăpădească. Chiar și copii au reul obicei de a se juca cu cucute, din cari fac de multe ori puști de apă și alte jucării, pre cari băgându-le și prin gură pot fi primejdioasă pentru sănătatea lor. Fiindcă foile cucutelor samănă cu a patrinjelului; vecele nu trebuie suferite în apropierea straturilor de legumi, ca nu cumva în loc de frunze de petrinjei, să se bage în mâncări frunze de cucute; ele cresc părăsite pre lângă garduri și prin gunoaie.

Iarba puturoasă sau buruiana puicioasă (*Coriandrum testiculatum*) asemenea este o plantă veninoasă; ea crește prin locurile umede și umbroasă, unde nebăgându-o vitele în seamă o pasc cu împreună cu alte erburi; după-ce o mănăncă însă să umflă și le pălește „broasca grabnică“, cum se zice, așa, în cât, dacă nu le înțapă în grabă păstorii cu un ac anume făcut, pot chiar să plesnească sau crepe.

Omcagul, omiacul, coiful sau toadea (*Aconitum napelus*) încă este o plantă foarte veninoasă, pe care mâncându-o oile, îndată să prăpădesc: el crește prin munți și prin arepăturile șghiaburilor de piatră.

Mărul lupului, curcubețica sau burueana de rămf (*Aristolocia clematis*) crește prin loaurile păuroasă și este asemenea foarte veninos, dar' ferbându-se să spală mușeturile și rancele făcute de lupi, de acea să și numește astfel.

Arilionea sau iarba fiarălor (*Ascpias vincetoxium*) crește asemenea prin

păduri și o foarte veninoasă. Cu aceasta plantă cred unele babe descântătoare, că se pot descuia ori și co încuotori de fer. Spânzul sau iarba nobunilor (*Helleborus niger*) și spânzul roșu (*Helleborus purpureseus*) încă este o plantă foarte veninoasă; el crește prin păduri, pe la umbra arborilor.

Spânzul cât e de veninos să întrebuințază, mai cu samă rădăcinile lui, la boalele de grumazi ale porcilor, trăgându-li-să în urechi, sau dându-li-să pisat mărunț în lături câte o lingură pentru 2 porci.

Afară de aceasta, babele îl mai descântă, când îl scot din pământ și băgându-l în beutură, fac de nebunesc pe cei îndrăgostiți de aceea îi mai zic și iarba nebunilor.

Stereogaia (*Veratrum album*) este asemenea o plantă veninoasă, pe care mâncându-o vacile, li-se strică laptelele. Cu rădăcinile de cucuruz să pot otrăvi soarecii și alte animale stricăcioasă.

Iarba roșie sau dintele dracului (*Bildeus cerunus*) încă este o plantă veninoasă, care crește prin locuri apătoasă și să freacă vitele de ea, ca să nu le prea năpustiască muștele.

Afară de acestea să mai află următoarele plante veninoasă: Laptele cânelui (*Euphorbia*), cea ciorei (*Scilla autumnalis*), iarba roșie înaltă (*Polygonum hidropiper*), iarba șerpelui, spata dracului sau faliuța (*Aspinium filix mas*), floarea ciumei (*Cacalia albiflora*), sângele dracului sau sânge de noauă frați (*Calamus Draco*) — și altele cari n'ar strica, pe unde cresc, să le cun ască toți plugarii și să se poată feri de ele, nu numai ei ci și se-și ferească și vitele lor.

Prin o descriere cât de numită, nu să pot cunoaște buruenile veninoasă, fiindcă ele nu cre. c peste tot locul, ca să să poată vedea după firea lor — o aceia plugarii mai bătrâni, păstorii și babele, cari lo cunosc, vor face foarte bine, dacă le vor arăta și la cei mai tineri, că acestia să lo cunoască, să să poată feri de ele.

F. de D.